

УДК 330. 1 (477)

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК РЕГІОНІВ

Н. В. Можайкіна, кандидат економічних наук,

О. Ю. Єгорова, кандидат економічних наук

Харківська національна академія міського господарства

Проаналізовано сучасні тенденції розвитку регіонів під впливом глобалізації. Показано, що транснаціоналізація регіонів є важливим компонентом інтернаціоналізаційного процесу і одним з основних джерел глобалізації економічного середовища. Розглянуто стан та перспективи розвитку регіонів під впливом транснаціональних корпорацій та визначено пріоритетні напрями регіональної політики в умовах інтеграції у світове співтовариство.

Ключові слова: *глобалізація, інтернаціоналізація, транснаціоналізація, вплив транснаціональних корпорацій, розвиток регіонів.*

Постановка проблеми. Глобалізація стала найважливішою реальною характеристикою сучасної світової системи, однією з найбільш впливових сил, що визначають перебіг розвитку нашої планети. Вона охоплює найважливіші процеси соціально-економічного розвитку світу, сприяє прискоренню економічного зростання і модернізації. У той же час глобалізація породжує нові суперечності і проблеми у світовій економіці.

Зараз усі країни світу різною мірою охоплені процесом глобалізації. Вияв процесів глобалізації є багатовимірним. Набувши рис процесу, до того ж суперечливого і непослідовного, глобалізація зумовлює вияв інших процесів, що вступають у суперечність як відносно один одного, так і щодо початкової «точки відліку», демонструючи в такий спосіб залежність нелінійної діалектики, котра справляє зростаючий вплив на регіональний розвиток та стан економічної безпеки як регіонів, так і національної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Глобалізацію як теорію, ідеологію та стратегію вивчають тривалий час. Проблемам глобалізації присвячені роботи вітчизняних учених О. Білоруса, М. Долішнього, А. Кредісова, Д. Лук'яненка, З. Луцишина, Ю. Макогона, Ю. Пахомова, С. Пирожкова, С. Соколенка, А. Філіпенка та ін. Щодо російської наукової школи, то це праці М. Делягіна, Е. Кочетова, В. Коллонтая, О. Неклеси,

І. Спиридонова, М. Чешкова, Ю. Шишкова. Серед найвідоміших зарубіжних учених, що заклали теоретичний фундамент у цій сфері, — Ф. Бродель, І. Валлерстайн, П. Герст, Дж. Даннінг, П. Кругман, А. Ругман, К. Омае, Дж. Сакс, Т. Фрідмен та ін.

У сучасній науковій літературі глобалізація розглядається як масштабний і динамічний процес, що має різні сфери та складові. Зокрема, у широкому розумінні глобалізації можна виділити економічну, екологічну, освітню, інформаційну, управлінську та інші складові. Всі вони досить самостійні масштабні процеси, але одночасно відбуваються взаємовплив, взаємопереплетення зазначених глобалізаційних складових.

У виявленні сутнісного значення поняття економічної глобалізації в науковій літературі одночасно зберігається чимало розбіжностей. Однак усі єдині у тому, що глобалізація полягає в поглибленні взаємозалежності національних економік, формуванні та поширенні характерних (всесвітніх, загальних) підходів до виробництва, розподілу та споживання економічних благ.

Формулювання цілей. Основним завданням статті є дослідження особливостей впливу глобалізації на розвиток регіонів, сутність та тенденції розвитку цих процесів.

Виклад основного матеріалу. Слід виділити дві основні взаємопов'язані тенденції глобалізації: перша пов'язана з процесом формування всесвітніх «правил» в економічній сфері. Насамперед необхідно говорити про типові чи характерні підходи в бізнесі, управлінні, споживанні тощо; друга — з процесом поширення взаємозалежностей між національними економіками, яке відбувається трьома основними шляхами:

а) через розвиток світової торгівлі, тобто через залежність від зовнішніх ринків;

б) через систему інвестування, вивезення капіталу у вигляді прямих, портфельних чи фінансових іноземних інвестицій;

в) через систему нерівномірного розподілу найважливіших природних економічних ресурсів — енергоносіїв, стосовно яких існує проблема обмеженості та відновлюваності.

Ці процеси сприяють розвитку інституціональної складової глобалізації у вигляді формальних та неформальних всесвітніх правил, що поширюються і виявляються в таких економічних сферах, як виробництво, розподіл (обмін), споживання, управління і потребують постійної наукової уваги.

Глобалізація одночасно впливає на національні економіки, регіони, суб'єктів підприємницької діяльності та державні інститути. Типологію основних сфер впливу глобалізації показано на рис. 1 [1, с. 284].

Інституційні сфери наслідків глобалізації

Напрями змін, що відбуваються	Інноваційний блок	Інвестиційний блок	Організаційний блок
Світовий ринок товарів, послуг та факторів виробництва	Експорт товарів і послуг	Експорт та імпорт капіталу	Міграція населення
Структурні зміни в економіці	Розвиток галузей нової економіки	Місце на світовому фінансовому ринку	Податкова система
Рішення проблем в економіці	Забезпеченість спеціалістами	Банківська система	Бюрократія та тіньовий ринок
У сфері соціального захисту	Освіта і медичні послуги	Система пенсійного забезпечення	Гарантії на ринку праці

Рис. 1. Типологія основних сфер виявлення наслідків процесів глобалізації

Попри очевидну об'єктивну сутність глобалізації, через недостатню інституційну урегульованість вона досить часто підпадає під суб'єктивні політичні впливи та використовується як засіб задоволення групових чи регіональних політико-економічних інтересів.

Системний аналіз процесів глобалізації ґрунтується на структуризації за такими елементами: суверенні території в межах державних кордонів, що диференціюються за макроекономічними показниками; наддержавні і неурядові утворення — ТНК та міжнародні організації.

Еволюцію глобалізації розглядають у межах єдиної хроноструктури, у кожному стані якої ці процеси набували нової якості, залишаючись незмінними за своєю об'єктивною сутністю. На підставі аналізу існуючих напрямів періодизації головними вважають такі.

1. Зародження процесів глобалізації в епоху великих географічних відкриттів, на що вказують насамперед масштаби просторових зрушень у сфері торгівлі, формування зв'язків між віддаленими територіями різної матеріальної культури.

2. Глобальні зрушення пов'язані з промисловим переворотом у країнах Західної Європи (кінець XVIII ст.), закладенням основ розвитку індустріального суспільства.

3. Сучасний стан процесів глобалізації, що розпочався у другій половині ХХ ст., у межах якого можна виділити екстенсивну (друга половина 40-х – 70-х рр.) та інтенсивну (з 80-х рр.) стадії [2; 3, с. 3].

Фактично процес глобалізації світової економіки пройшов через низку етапів (рис. 2). Слід зазначити, що регіональні аспекти залучення держави до світового господарства в умовах інтернаціоналізації були похідними і обмежувалися, як правило, лише проблемами транскордонного співробітництва, розвитку експортоорієнтованих виробництв та залучення іноземних капіталів в економіку регіону.

Вибуховий розвиток процесів транснаціоналізації на зламі ХХ–ХХІ ст. обумовив кардинальні зрушення у світовому господарстві та призвів до глобалізації економічного середовища, що пояснюється таким. До кінця ХХ ст. переважала інтернаціоналізація обміну, провідною формою міжнародної взаємодії була зовнішня торгівля. Наприкінці 90-х рр. основною формою міжнародної взаємодії стала інтернаціоналізація виробництва і капіталу, спричинена таким рівнем активізації діяльності ТНК, який дозволяє констатувати феномен явища транснаціоналізації.

Рис. 2. Етапи розвитку глобалізації світової економіки

Поштовхом транснаціоналізації економіки стало різке зростання прямих іноземних інвестицій ТНК (рис. 3). Це сприяло розвитку численності ТНК та її дочірніх філій (рис. 4) [4, с. 23]. Конкретизуємо взаємозв'язок процесів інтернаціоналізації та транснаціоналізації, які мають взаємозумовлений, але

різноспрямований розвиток. Інтернаціоналізація економічної діяльності є наслідком дії закономірності міжнародного поділу праці як вияву об'єктивного економічного закону територіального поділу праці.

Рис. 3. Тенденції зростання прямих іноземних інвестицій ТНК

Транснаціоналізація є важливим компонентом інтернаціоналізаційного процесу і одним з основних джерел глобалізації економічного середовища, складаючи його матеріальну основу. Інституційними формами транснаціоналізації виступають ТНК, транснаціональні альянси (велетенські об'єднання провідних ТНК країн-лідерів), транснаціональні банки (нерідко зареєстровані в офшорних зонах).

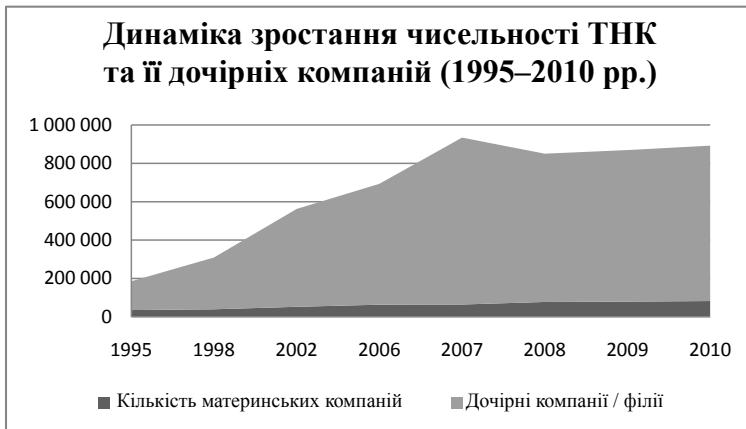

Рис. 4. Динаміка зростання чисельності ТНК та її філій

Державне утворення внаслідок сукупності притаманних йому рис поступається ТНК за економічним ефектом своєї діяльності. Для чіткого розме-

жування функціональних особливостей у співвідношенні державних та транснаціональних цінностей доцільним є застосування порівняльного аналізу (табл. 1) [3, с. 4].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика основних рис держави та ТНК

Категорія	Суб'єкт світового господарства	
	Держава	ТНК
Територія	Територія із статичними кордонами, спричиненими історичними передумовами розвитку	Геоелектричний простір з динамічними кордонами як наслідок сукупної дії векторів впливу
Організаційна структура	Адміністративно-територіальний поділ, регіони, області, округи, централізоване управління	Управлінська структура, як моно-, так і поліцентричного типу, підрозділи і філії регіонального, національного, локального рівня
Економіка	Національна економіка з галузевотериторіальними пропорціями, що склалися внаслідок комплексного впливу суспільно-географічних чинників	Глобальний відтворювальний цикл виробництва сформований завдяки стратегії та відповідно до місії корпорації
Природні ресурси	Політика раціонального використання природних ресурсів, екологічні програми, збереження природної та культурно-історичної спадщини	Застосування ресурсозберігаючих технологій з метою економічного ефекту та згідно із законодавством країн розміщення
Соціум	Населення, етнокультурна спорідненість, менталітет, національні традиції	Полінаціональність з тенденціями «уніфікації», «вестернізації»
Використання трудових ресурсів	Соціальна політика, система пільг для соціально незахищених верств населення	Використання робочої сили з мінімальними витратами
Науково-технічна діяльність	Фундаментальні дослідження в галузях суспільних, гуманітарних, технічних наук	Інтенсивна інноваційна діяльність, спрямована на високорентабельні технологічні впровадження
Джерело фінансування	Дохідна частина бюджету	Приватний капітал, перехресні міжкорпоративні інвестиції
Фіскальна система	Орієнтована на наповнення бюджету і розвиток внутрішнього ринку	Власна відсутня. «Уникання» від сплати податків на території сторони, що приймає
Зовнішня політика	Інерційність і консервативність, вагомість внутрішньої політичної ситуації	Гнучкість, доміманта економічних інтересів, повне підпорядкування внутрішньої політики зовнішній
Міжнародне співробітництво	Участь у міжнародних проектах, об'єднаннях, організаціях	Стратегічні міжкорпоративні альянси

Державне утворення внаслідок сукупності притаманних йому рис поступає ТНК за економічним ефектом своєї діяльності. Держава має обмежену ресурсну базу, значні видатки бюджету через дотації у соціальну сферу і різноманітні програми. Чинники, що зумовлюють розвиток держави, більш

складні і диверсифіковані, вона має використати переваги щодо правового поля регулювання, зокрема на міжнародному і регіональному рівнях. Для ТНК механізм отримання переваг від територіальної спеціалізації країни у МПП значно спрощений, зокрема, вони можуть впливати на її формування у власних інтересах. Різновидом ТНК у фінансовій сфері є транснаціональні банки (ТНБ), що одночасно є наслідком і стимулюючим чинником розвитку процесів глобалізації.

Залучення регіонів України до системи світового господарства одночасно відбувається під впливом поглиблення інтернаціоналізації виробництва та формування глобального економічного середовища, матеріальну основу якого складають процеси транснаціоналізації.

У зв'язку з тим, що центральне місце у світовому господарстві нині посідають ТНК, попередні інструменти входження країни у світовий економічний простір не втратили актуальності, але більше не мають вирішального характеру. Практика доводить, що в сучасних умовах ні регіональні інтеграційні об'єднання, ні СОТ не здатні протистояти діяльності ТНК у разі негативного впливу на країну базування. Глобалізація економічного середовища перегруповує ступінь впливу діючих осіб на світовій арені (рис. 5) [4, с. 25].

Рис. 5. Ієрархічна структура зовнішніх впливів на економіку регіону

На перший план висуваються великі капітали і регіони як обмежено суверенні економічні суб'єкти. Формується якісно новий рівень економіки, який сполучає галузь і територію. Отже, економіка регіонів у сучасних умовах зазнає впливу систем вищого порядку: національної економіки, міжнародного та глобального економічного середовища.

Визначають такі ключові моменти взаємодії між окресленими структурними рівнями.

1. Взаємодія між економікою регіонів і національною економікою в сучасних умовах характеризується піднесенням ролі місцевого самоврядування та розширенням повноважень регіонів у сфері міжнародної ініціативи, проте гостро відчувається невідповідність законодавчих рішень з можливістю їх реалізації, що пов'язано з розмитістю відповідальності між виконавчими гілками регіональної влади.

2. Взаємодія національної економіки з міжнародним економічним середовищем характеризується сполученням державної політики лібералізації зовнішніх відносин з політикою зваженого протекціонізму. Суттєвий вплив на економіку України справляють наднаціональні інститути регулювання, насамперед СОТ.

3. Зв'язки економіки регіонів з міжнародним економічним середовищем виступають у різнобічних формах міжнародної взаємодії регіонів — зовнішньої торгівлі, іноземного інвестування, транскордонного співробітництва, науково-технологічного співробітництва, які опосередковані державним регулюванням.

4. Нарешті, набувають актуальності зв'язки економіки регіонів з глобальним економічним середовищем під впливом зростаючого тиску ТНК, що розміщують філії на території України і вкорінюються у структуру регіональних господарств. Це означає, що регіони стають безпосередніми учасниками глобалізаційних процесів [4, с. 26]. При цьому вирішальними гравцями виступають глобальні корпорації, що робить безглуздою політику національних держав, які намагаються діяти в традиційному дусі «економічного націоналізму». Такий підхід припускає, що глобальна ринкова конкуренція виключає національні важелі державного регулювання, тому національний суверенітет, безумовно, повинен бути обмежений на користь наднаціональних інститутів.

Однак беззастережному визнанню цього принципу протистоїть відсутність механізму саморегуляції глобальної економічної системи. На наш погляд, процес його формування відображає інша тенденція розвитку світового господарства: регіоналізація. Вона являє собою динамічний макропроцес становлення регіональних центрів сили. Глобалізація, що веде до посилення наднаціональних сил, у той же час активізує диверсифікованість і прискорення становлення регіональних зв'язків, які будуються на взаємному узгодженні інтересів держав.

Таким чином, функції регіону в умовах глобалізації значно ускладнюються не стільки через відкритість економіки, скільки через те, що елементами внутрішнього середовища (структури економіки регіонів) стають ТНК, які самі по собі являють феномен світового економічного розвитку і за внутрішньою природою є синергетичними системами, що здатні переводити оточуюче середовище на принципово інші траєкторії економічного та соціального розвитку [5]. Тому регіони мають виконувати не тільки внутрішню та зовніш-

ню функції, а й функцію фільтрації небезпечних впливів глобального середовища на національну економіку в цілому. Виходячи з викладеного, зрозуміло, що ефективність соціального розвитку регіонів нині (в умовах глобалізації) не може бути досягнута тільки на основі розв'язання внутрішніх соціально-економічних проблем.

Водночас у численних сучасних дослідженнях простежується думка, за якою активізація участі регіонів у світогосподарських стосунках та процеси іноземного інвестування їх господарства справляють позитивний вплив на загальний соціально-економічний розвиток регіонів. Отже, справедливо було б очікувати поштовхи соціального розвитку у регіонах, де спостерігається найбільша динаміка показників міжнародної активності регіонів (відносні показники обсягів ПІІ, експорту та імпорту).

Така думка може виявитися неправильною саме через неврахування того чинника, що сучасну динаміку світогосподарських зв'язків визначають не підприємницькі прямі іноземні інвестиції (ПІІ), а інвестиції ТНК. Так, якщо виходити з того, що зростання доходів на душу населення є показником, який корелюється з параметрами міжнародної активності регіонів, можна простежити регіональну динаміку таких змін (табл. 2) [6, с. 151].

Таблиця 2

Рейтинги регіонів за динамікою доходів населення та показників міжнародної активності у період 2002–2007 рр.

№	Зростання доходів на душу населення		Зростання обсягів ПІІ на душу населення, разів		Зростання обсягів експорту на душу населення, разів		Зростання обсягів імпорту на душу населення, разів	
	2	3	4	5	6	7	8	9
1	м. Київ	4,28	м. Севастополь	9,39	Закарпатська	4,18	Луганська	7,96
2	Чернівецька	3,81	Харківська	7,79	Кіровоградська	3,77	Волинська	7,50
3	м. Севастополь	3,79	Волинська	7,41	Рівненська	3,66	Запорізька	7,39
4	Донецька	3,76	Дніпропетровська	6,83	Дніпропетровська	3,42	м. Київ	6,72
5	Тернопільська	3,74	Луганська	5,99	Черкаська	3,41	Закарпатська	6,15
6	Луганська	3,68	Івано-Франківська	5,51	Запорізька	3,26	Кіровоградська	6,07
7	Сумська	3,68	м. Київ	5,10	Хмельницька	3,06	Київська	5,58
8	Дніпропетровська	3,61	Рівненська	4,84	Донецька	3,01	Полтавська	5,17
9	Запорізька	3,56	Хмельницька	4,53	Львівська	2,90	Донецька	4,85
10	Одеська	3,55	Львівська	3,82	Харківська	2,87	Дніпропетровська	4,65
11	Івано-Франківська	3,55	АР Крим	3,73	Волинська	2,86	Херсонська	4,34
12	АР Крим	3,55	Донецька	3,61	Луганська	2,81	Харківська	4,14

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
13	Черкаська	3,54	Чернівецька	3,08	Полтавська	2,75	Хмельницька	3,85
14	Закарпатська	3,53	Одеська	3,06	Сумська	2,61	Черкаська	3,68
15	Харківська	3,53	Вінницька	3,04	Івано-Франківська	2,56	Тернопільська	3,44
16	Херсонська	3,49	Житомирська	2,98	Київська	2,50	Сумська	3,37
17	Житомирська	3,49	Миколаївська	2,86	м. Севастополь	2,40	Рівненська	3,37
18	Львівська	3,47	Херсонська	2,82	Житомирська	2,29	Одеська	3,28
19	Полтавська	3,41	Закарпатська	2,70	Чернігівська	2,23	Івано-Франківська	3,09
20	Хмельницька	3,40	Київська	2,55	м. Київ	2,18	Львівська	2,84
21	Миколаївська	3,38	Полтавська	2,38	Чернігівська	2,14	Чернівецька	2,73
22	Чернігівська	3,37	Черкаська	2,10	АР Крим	2,10	АР Крим	2,21
23	Кіровоградська	3,32	Запорізька	1,90	Миколаївська	2,04	Житомирська	2,09
24	Вінницька	3,31	Тернопільська	1,90	Херсонська	1,95	Миколаївська	2,07
25	Київська	3,29	Кіровоградська	1,46	Вінницька	1,95	Вінницька	2,03
26	Рівненська	3,24	Чернігівська	1,45	Тернопільська	1,91	Чернігівська	1,79
27	Волинська	3,09	Сумська	1,41	Одеська	1,12	м. Севастополь	1,73

Аналізуючи дані табл. 2, можна констатувати, що найнижчий рейтинг (27 місце) у зростанні доходів на душу населення має Волинська область, при тому, що протягом 2002–2007 рр. обсяги ПІІ регіону зросли у 7,41 разів (третє місце у рейтингу серед регіонів України). Водночас за обсягами зростання експорту регіон посідає лише 15 місце (зростання у 2,9 раза), тоді як за обсягами зростання імпорту — друге місце (зростання у 7,5 раза). Слід зауважити, що у цей період до економіки означеного регіону увійшло декілька потужних іноземних компаній, насамперед ТНК «Aktiebolaget SKF» (Швеція), «Nestlé» (Швейцарія).

Для регіонів України характерним є те, що іноземні компанії формують власні зовнішньоторговельні потоки, переважно імпорту. Особливо рельєфно така тенденція простежується, якщо розглядати більш тривалий проміжок часу. Так, протягом 1996–2006 рр. у Волинській області обсяги ПІІ зросли з кратністю 26,2, імпорт — 11,5, експорт — 3,2. Показовими є також пропорції, які простежуються у Харківській області, — обсяги ПІІ зросли з кратністю 52,3, імпорт — 5,5, експорт — лише у 2,4 раза; у Запорізькій області відповідно ПІІ зросли з кратністю 39, імпорт — 3,3, експорт — у 2,6 раза. Така диспропорційність динаміки показників міжнародної активності регіонів простежується майже й зараз. Вона поглиблює асиметрію регіонального розвитку, що у кінцевому результаті має негативні наслідки для соціального розвитку регіонів.

Іншою проблемою, яка постає перед регіонами України в умовах глобалізації і суттєво позначається на якості життя населення, — це стандарти соціальної поведінки ТНК та екологічні наслідки діяльності таких компаній.

Крім того, сучасна економічна ситуація у світовому господарстві потребує відповідного управління регіоном і державою. Можна виділити основні акценти управління національними економіками деяких країн світу (табл. 3) [7, с. 371].

Усе це потребує здійснення структурної перебудови національного та регіонального управління, яке неможливе без забезпечення прийняттого рівня економічної безпеки на рівні регіону. В Україні ще не має чітко спрямованого напрямку державного розвитку, що сповільнює процес економічної інтеграції, дає змогу ефективно боротися з негативними та використовувати позитивні наслідки глобалізації.

Взаємодія економіки регіонів з глобальним економічним середовищем, формування якого спричинено процесами транснаціоналізації, нині не має важелів регулювання. Насамперед, це пояснюється тим, що наразі відсутні наукові контури нової для регіональних досліджень проблеми, отже, і теоретико-методологічне обґрунтування напрямів регулювання процесів транснаціоналізації економіки регіонів.

Таблиця 3

Основні акценти управління національними економіками провідних країн світу

Держава	Спрямованість держави	Рушійна сила управління	Акценти державного регулювання
США, Нідерланди	Свобода підприємництва	Закон, суспільство	Інфраструктура
Німеччина	Соціальна орієнтація	Уряд	Податки
Данія, Іспанія	Професійність та лібералізація влади	Особистість	Галузева політика
Японія, Північна Корея, Тайвань, Гонконг, Сінгапур	Жорстка дисципліна та перерозподіл ресурсів	Традиції	Ресурси
Україна	Податковий вплив	Олігархічні інтереси	Все

Найбільш раціональним є прогнозувати та попереджати загрози економічній безпеці, а не аналізувати їхні негативні наслідки. Сучасні загрози регіональній економічній безпеці можна поділити за місцем виникнення на дві категорії — зовнішні та внутрішні (рис. 6). В економічній літературі їх коло постійно поповнюється новими різновидами [8; 9, с. 7].

Забезпечення прийняттого рівня економічної безпеки на рівні регіону неможливе без здійснення структурної перебудови регіонального управління. Одними із найважливіших загальних чинників у цьому контексті є реформу-

вання податкової системи, поліпшення інвестиційного клімату в регіонах країни, зокрема, шляхом забезпечення дієвого захисту права власності, вдосконалення регуляторного і корпоративного законодавства, обмеження монополізму, розвитку фінансового і фондового ринків.

Рис. 6. Внутрішні та зовнішні загрози економічній безпеці регіону за структурними складовими

Висновки. Виходячи з окресленого кола проблем регіонального і державного розвитку України в умовах глобалізації, а також у контексті Державної стратегії регіонального розвитку, доцільно визначати такі пріоритетні напрями регіональної політики в умовах інтеграції у світове співтовариство:

– впровадження високих стандартів адміністрування за рахунок ефективної кадрової політики, елементів електронної демократії та управління, посиленої участі і контролю громадськості, а також глибокого розуміння сутності сучасних геоекономічних та геополітичних перетворень, у тому числі особливостей регіональної геополітики;

– стимулювання інвестиційної діяльності, встановлення інвестиційних орієнтирів щодо найперспективніших для території видів економічної діяльності, урахування тенденцій постіндустріалізації, значущості людського капіталу;

– підвищення глобальної конкурентоспроможності регіонів шляхом реалізації концепцій і форм територіального розвитку, успішно впроваджених в інших країнах світу: кластерів, спеціальних економічних зон, територій пріоритетного розвитку. Створення умов для прозорої взаємодії влади і бізнесу;

– впровадження контролю за діяльністю ТНК та ФПГ, особливо її екологічними і соціальними наслідками, на місцевому рівні;

– інтенсифікація транскордонного співробітництва, екстраполяція досвіду євро регіонів на східному кордоні;

– перехід до реального управління інноваційною діяльністю. Надання уваги нетрадиційним джерелам енергії, специфічним для кожного регіону, що дозволило б поступово розв'язувати проблему енергетичної залежності, структури імпорتنих операцій;

– підвищення темпів реформування освітньої системи. Повноцінне включення наукових осередків вищих навчальних закладів і академічної науки в регіональні та національну інноваційні системи;

– дотримання основних засад Концепції національної програми інформатизації. Залучення інформаційних ресурсів з метою формування позитивного іміджу регіону, підвищення інвестиційної привабливості, збільшення туристичних потоків. Збільшення ступеня інформаційно-комунікаційної доступності;

– розвиток інформаційних технологій у рамках освітніх програм. Контроль за використанням Інтернет-ресурсів в освітніх закладах;

– стимулювання взаємодії міста та села відповідно до європейських принципів. Обмін перевагами в площині урбанізація-рекреація;

– охорона довкілля та збереження культурної спадщини як елементів регіональної унікальності та вагомих складових якості життя населення [3, с. 8–9].

ЛІТЕРАТУРА

1. Дармограй, В. І. Вплив процесів глобалізації на розвиток регіонів України / В. І. Дармограй // Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту. — 2010. — № 1. — Т. 2. — С. 282–286.

2. Маруняк, Є. О. Вплив процесів глобалізації на розвиток регіонів України : дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.02 / Є. О. Маруняк ; НАН України; Ін-т географії. — К., 2005. — 165 с.
3. Маруняк, Є. О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України / Є. О. Маруняк ; НАН України; Ін-т географії. — К., 2010. — 23 с.
4. Гонта, О. І. Структуризація зовнішніх впливів на економіку регіонів України в умовах глобалізації / О. І. Гонта // Чернігів. наук. часоп. — Сер. 1. Економіка і управління. — 2011. — № 1 (1). — С. 23–29.
5. Гонта, О. І. Політика транснаціоналізації економіки регіонів: теорія методологія, практика / О. І. Гонта // Луцьк. нац. тех. ун-т. — Чернігів : Вид-во Чернігів. ЦНТЕІ, 2008. — 496 с.
6. Гонта, О. І. Вплив глобалізації на соціальний розвиток регіонів України та напрями підвищення його ефективності / О. І. Гонта // Зб. наук. праць ЧДТУ. — Сер. Екон. науки. — 2009. — Вип. 22. — С. 147–153.
7. Національна економіка : підручник / за ред. проф. П. В. Круша. — К. : Каравела; Піча Ю. В., 2008. — 416 с.
8. Економічна безпека : навч. посіб. / П. В. Мельник, Л. Л. Трангул, Е. М. Лібанова та ін. ; за ред. З. С. Варналія. — К. : Знання, 2009. — 647 с.
9. Третяк, В. В. Проблеми визначення загроз економічній безпеці регіону / В. В. Третяк, Т. М. Гордієнко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: nbuv.gov.ua>portal... Gum/VSUNU/2011_8_1/Tretjak.pdf.

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЕ РЕГИОНОВ

Можайкина Н. В., Егорова О. Ю.

Проанализированы современные тенденции развития регионов под влиянием глобализации. Показано, что транснационализация регионов является важным компонентом интернационализационного процесса и одним из основных источников глобализации экономической среды. Рассмотрены состояние и перспективы развития регионов под влиянием ТНК, определены приоритетные направления региональной политики в условиях интеграции в мировое сообщество.

Ключевые слова: глобализация, транснационализация, интернационализация, влияние транснациональных корпораций, развитие регионов.

INFLUENCE OF GLOBALIZATION ON DEVELOPMENT OF REGIONS

Mozhaikina N., Yegorova O.

The analysis of modern trends of regions development under influence of globalization is conducted. It is shown that transnationalization of regions, is the important component of internationalization process and one of basic sources of

economic environment globalization. The state and prospects of regions development under the influence of transnational corporations are considered. Basic directions of regional policy under conditions of integration to The World Association are determined.

Key words: *globalization, transnationalization, internationalization, influence of transnational corporations, development of regions.*

УДК 330.341.1(477)

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Н. Є. Терьошкіна, кандидат економічних наук, докторант
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАНУ»

Проаналізовано та визначено особливості стратегій інноваційного розвитку передових країн та країн, що розвиваються, для подальшого використання кращого досвіду при розробленні механізмів формування та реалізації стратегій в Україні. Обґрунтовано сутність інноваційної стратегії як набору правил і норм, що визначають процедуру системи відбору та реалізації нововведень у технологічному змісті та управлінні інноваційним процесом відповідно до суспільної орієнтації розвитку.

Ключові слова: *інноваційна стратегія, «стратегія нарощування», «стратегія запозичення», кластерні стратегії.*

Постановка проблеми. В класичному розумінні стратегічне управління інноваційним процесом спрямовано на зміну цільових настанов економічної політики, системи пріоритетів, системи оцінки та експертизи, системи організації та контролю ефективності цього процесу і норм, що регулюють інноваційну діяльність. Таке управління ставить за мету збалансувати окреслені параметри в тому разі, якщо економічна ситуація не адекватна чинній системі стимулювання інноваційного процесу та багато в чому визначається зовнішніми викликами. І, звичайно, в центрі його уваги — інноваційна стратегія як набір правил і норм, що визначають процедуру системи відбору і реалізації нововведень як у технологічному змісті, так і в управлінні інноваційним процесом відповідно до суспільної орієнтації розвитку.

Значущість стратегічної спрямованості розвитку господарства відмітили для себе усі провідні країни світу ще задовго до виявлення ознак останньої глобальної фінансово-економічної кризи. Під час кризи і особливо в посткри-